

Marcel Proust
Iskanje izgubljenega časa IV.
SODOMA IN GOMORA

prevedla Radojka Vrančič

Izdaja temelji na tisti, ki je na Slovenskem izšla leta 1991. Pri redakciji besedila smo vnesli nekatere besedilne in pravopisne popravke ter odpravili posamezne skladijske posebnosti. Sledili smo izvorniku, kar je botrovalo minimalnim prilagoditvam teksta.

Prvi nastop moških-žensk, potomcev tistih prebivalcev Sodome, ki jim je ogenj z neba prizanesel.

»Ženska bo imela Gomoro
in moški Sodomo.«*
Alfred de Vigny

Vemo že,** da sem malo pred tem, ko sem tistega dne (na dan, ko je bil večerni sprejem pri kneginji Guermantski) odšel k vojvodi in vojvodinji na obisk, o katerem sem pravkar pripovedoval, oprezoval, kdaj se bosta vrnila, in med to prežo odkril nekaj, kar je zadevalo posebno gospoda de Charlusa, a je bilo tudi samo po sebi tako pomembno, da sem poročilo o tem odlagal vse do zdaj, do trenutka, ko mu lahko dam mesto in obseg, ki se mi zdita primerna. Kot sem že povedal, sem zapustil čudovito, tako udobno urejeno razgledišče v najvišjem nadstropju, od koder pogled objema strma pobočja, ki se vzpenjajo proti palači Bréquignyjevih, pobočja, ki jih tako veselo v italijanskem slogu krasi rožnati stolpiček vozarne, lastnine markiza de Frécourta. Ko se mi je zazdelo, da se bosta vojvoda in vojvodinja zdaj zdaj vrnila, sem pomislil, da bo bolj pripravno, če se postavim na stopnišče. Malo

---

* Vigny, *Samsonova jeza*, zbirka *Usode*. (Vse opombe so prevajalkine.)

** Začetno poglavje *Sodome in Gomore* je bilo v prvi izdaji l. 1921 priključeno drugi knjigi *Sveta Guermantskih*.

žal mi je bilo za višinsko postojanko. Ampak ob tej uri, takoj po kosilu, je bilo manj razlogov za obžalovanje, saj ne bi tako kot zjutraj videl, kako se drobcene osebite s slik, v kakršne so se v daljavi spreminjali sluge Bréquignyjevih, prav počasi, s pernatimi omelci v rokah, vzpenjajo po strmem bregu med velikimi prozornimi listi sljude, ki se tako prikupno odbijajo od rdečih obronkov. Če pa že nisem mogel opazovati kot geolog, sem lahko vsaj kot botanik, in tako sem izza oknic na stopnišču gledal vojvodinjino drevesce in njeno dragoceno rastlino, razstavljeni na dvorišču z enako prizadevnostjo, s kakršno vodijo v družbo za možitev godno mladino, ter se spraševal, ali bo tista malo verjetna žuželka po naključju s pomočjo božje previdnosti le prišla na obisk k zapuščenemu pestiču, ki se ji ponuja. Ker me je radovednost polagoma opogumila, sem šel dol k oknu v pritličju, ki je bilo tudi odprto, oknice pa so bile le napol priprte. Razločno sem slišal Jupiena, ki se je pripravljal na odhod, a me ni mogel odkriti tam za zaslonom, kjer sem stal nepremično vse do trenutka, ko sem nenadoma odskočil vstran, ker sem se zbal, da me bo videl gospod de Charlus, ki je na poti h gospe de Villeparisis počasi stopal čez dvorišče in bil v dnevni luči, trebušen in rahlo osivel, videti ves postaran. Razlog za to, da se je gospod de Charlus morda prvič v življenju odpravil na obisk ob tej uri, je bilo slabo počutje gospe de Villeparisis (to pa je bilo posledica bolezni markiza de Fierboisa, s katerim je bil baron osebno na smrt skregan). Ker je bil ekscentričen kot vsi Guermantski, ki se niso ravnali po običajih svetovljanskega življe-

nja, ampak so jih prilagajali lastnim navadam (ki po njihovem mnenju niso bile svetovljanske in so po temtakem zaslužile, da se jim svetovljanstvo, ta ničvredna stvar, ponižno ukloni – tako na primer gospa de Marsantes ni imela sprejemnega dneva, ampak je sprejemala prijateljice vsako dopoldne od desetih do dvanajstih), si je baron ta čas prihranil za branje, stikanje za starinskimi dragotinami itd. ter je hodil na obiske zmeraj samo med četrto in šesto popoldne. Ob šestih je odšel v Jockey klub ali na sprehod v Boulonjski gozd. Čez kakšno minuto sem se spet umaknil, da me ne bi videl Jupien; bližal se je namreč čas, ko je odhajal v pisarno, od koder se je vračal šele za večerjo, zadnji teden, odkar je njegova nečakinja odšla z vajenkami na deželo dokončat obleko k neki stranki na dom, pa še tedaj ne vsak dan. Potem sem spoznal, da me ne more nihče videti, in sklenil, da se ne bom več pustil motiti, ker sem se bal, da bi sicer, če se bo morda le zgodil čudež, zamudil prihod, ki nanj skoraj ni bilo mogoče upati (saj je bilo vmes toliko ovir, daljav, nasprotnih možnosti in nevarnosti) – prihod žuželke, poslana od tako daleč k devici, ki že dolgo dolgo čaka nanjo. Vedel sem, da to čakanje ni nič bolj pasivno kot pri moškem cvetu, ki so se mu prašniki sami od sebe zasukali, da bi si žuželka laže nabrala cvetnega prahu; in če bi žuželka zdaj priletela sem k ženskemu cvetu, bi ta prav tako spogledljivo usločil svoj »vrat«, da bi laže prodrla vanj, ter bi ji tako kot svetohlinska, a strastna devička, neopazno prišel do pol poti naproti. Zakoni rastlinskega sveta pa so sami pod vplivom vse višjih zakonov. Obisk žuželke,

se pravi prinos peloda drugega cveta, je za oploditev navadno potreben zato, ker bi samooprašitev, to je oprášitev s pelodom istega cveta, tako kot ponovne poroke med člani iste družine, povzročila izrojenost in jalovost, medtem ko daje križanje, ki ga izvajajo žuželke, naslednjim rodovom iste vrste krepkost, ki je prejšnji niso poznali. Vendar pa je ta razmah lahko pretiran, vrsta se lahko razvije čez mero; in – kot nas antitoksin brani pred boleznijo, kot nam ščitnica uravnava životnost, kot sledi napuhu za kaznen poraz, užitku pa utrujenost in kot je potem na vrsti spanje, počivanje od utrujenosti – tako se tedaj zgodi nekaj izjemnega: samooprašitev, ki ob pravem času privije vijak, pritisne na zavoro in spet spravi v pravi tir cvetlico, ki se je pretirano razbohotila. Moje preišljavanje se je prevesilo v smer, ki jo bom opisal pozneje, in ko sem iz navidezne zvižčnosti cvetlic že izpeljal sklep o celem tistem delu literarnega ustvarjanja, ki je podzavesten, sem zagledal gospoda de Charlusa, ki se je že vračal od markize. Od takrat, ko je prišel k njej, je preteklo komaj nekaj minut. Mogoče je od stare sorodnice same ali pa samo od kakšnega služabnika izvedel, kako zelo se ji je izboljšalo in kako je po tistem, kar je bilo le bežna slabost, pravzaprav popolnoma ozdravela. V tem trenutku, ko je zaradi sonca priprl veke in je mislil, da ga nihče ne gleda, se je gospodu de Charlusu zrahljala tista napetost obraza, mu uplahnila tista hlinjena življenjska sila, ki sta mu ju sicer ohranjali živahnost pogovora in moč volje. Bil je bled kot marmor, nos je bil videti močan, pogled brez volje pa finim potezam ni več dajal kak-

šnega drugačnega pomena, ki bi kvaril lepoto oblik; baron je bil zdaj samo še eden Guermantskih, videti je bil kot izklesan, kot da je že kip Palamèda XV. v combrayski kapeli. Vendar pa so te splošne poteze cele rodovine dobile na obrazu gospoda de Charlusa neko bolj poduhovljeno in zlasti milejšo žlahtnost. Zaradi njega samega mi je bilo žal, da je prijaznost in dobroto, ki sta se mu v trenutku, ko je odhajal od gospe de Villeparisis, tako prostodušno razlivali po obrazu, navadno skrival pod narejeno surovostjo, in da ju je tedaj pačilo toliko nasilnosti, zoprnih čudaštev, opravljanja, brezsrčnosti, preobčutljivosti in ošabnosti. Ko je mežikal v sonce in bil tak, kot da se skoraj smehlja, sem na njegovem obrazu, ki sem ga gledal v mirovanju in nekako v naravnem stanju, videl nekaj tako prisrčnega, tako nebogljenega, da sem nehote pomislil, kako hud bi bil gospod de Charlus, če bi mogel vedeti, da ga kdo opazuje; zakaj tisto, na kar me je spominjal ta človek, ki je bil tako zaljubljen v močatost, ki si je toliko nanjo domišljjal, ki so se mu zdeli vsi drugi odvratno požensčeni, tisto, na kar me je nenadoma spomnil, ker je za kratek hip dobil čisto take poteze, izraz in smehljaj – tisto je bila ženska.

Hotel sem se spet premakniti, da me ne bi opazil; pa ni bilo za to ne časa ne potrebe. Kaj sem zagledal! Tam na dvorišču, kjer se nista prav gotovo še nikoli srečala (ker je gospod de Charlus prihajal v двореc Guermantskih samo popoldne, ob urah, ko je bil Jupien v pisarni), se je baron, ki je nenadoma na stežaj odprl priprte oči, z nenavadno pozornostjo zastrmel

v bivšega izdelovalca telovnikov, medtem ko je ta hipoma obstal pred gospodom de Charlusom, kot da bi bil prikovan na prag delavnice ali kakor da bi kot rastlina pognal korenine, ter si je z občudovanjem ogledoval zajetni život starajočega se barona. Še bolj presenetljivo pa je bilo, kako se je tedaj, ko se je spremenilo vedenje gospoda de Charlusa, pri priči, kot po zakonih neke skrivne umetnosti, spravilo z njim v sklad Jupienovo vedenje. Baron, ki je zdaj poskušal prikriti, kako ga je vtis presunil, pa se mu je kljub narejeni ravnodušnosti videlo, kako nerad odhaja, je postopal po dvorišču, gledal nekam v prazno na tak način, da bi kolikor le mogoče uveljavil lepoto svojih oči, ter si je nadel nekakšen samovšečen, brezbrizen in smešen izraz. Jupien, ki je pri priči izgubil tisti ponižni, dobrodušni izraz, s kakršnim sem ga poznal dotlej, pa je – v popolni simetriji z baronom – dvignil glavo, se postavil tako, da bi pokazal svojo rast v najboljši luči, s smešno predrznostjo uprl roko v bok, izbočil zadnjico in se razkazoval v raznih držah tako spogledljivo, kot bi to počela kakšna orhideja, ko bi sprejemala čmrlja, ki ga je poslala božja previdnost. Nisem vedel, da bi se mi Jupien lahko zdel kdaj tako zoprni. Pa saj tudi nisem vedel, da bi znal brez priprave prevzeti vlogo v takšnemle prizoru dveh mutcev, ki je bil videti tak, kot da sta ga dolgo vadila (čeprav sta se zdaj prvič srečala); taka popolnost se rodi neprisiljeno le tedaj, kadar se srečata v tujini rojaka in pride samo od sebe do sporazuma, ker jima je sredstvo sporazumevanja skupno, prizor pa je – čeprav se nista še nikoli videla – že vnaprej določen.

Sicer pa prizor pravzaprav ni bil komičen, saj ga je prežemalo nekaj čudnega ali, če hočete, naravnega, česar lepota je postajala čedalje večja. Naj se je gospod de Charlus delal še tako brezbržnega, naj je še tako raztreseno povešal veke, jih je od časa do časa le vzdignil in pozorno pogledal Jupiena. Ampak vsakokrat, ko je to storil (najbrž zato, ker je menil, da takega prizora na takem kraju ni mogoče podaljševati v nedogled bodisi zaradi razlogov, ki jih bomo razumeli pozneje, ali pa tudi zaradi tistega občutka o kratkotrajnosti vseh stvari, ki nam vzbuja željo, da bi ob vsakem poskusu zadeli v črno, občutka, zavoljo katerega je pogled na ljubezen vselej tako ganljiv) – vsakokrat je izpeljal tako, da je pogled pospremil z besedo in ga s tem napravil neskončno drugačnega od pogledov, s katerimi navadno merimo človeka, ki ga poznamo le bežno ali ga sploh ne poznamo; v Jupiena je upiral tisti posebno strmi pogled, ki ga ima človek, preden vam reče: »Oprostite, če si vas dovolim opozoriti, da vam visi na hrbtu dolga belanit.« Ali pa: »Saj se menda ne motim, tudi vi ste najbrž iz Züricha, zdi se mi, da sem vas dostikrat srečal pri trgovcu s starinami.« Bilo je, kakor da bi gospod de Charlus s takim spogledovanjem Jupienu vsaki dve minuti silovito zastavil isto vprašanje, podobno tistim Beethovnovim vprašujočim frazam, ki se v enakomernih presledkih ponavljajo v nedogled in je njihov namen, da bi – s pretiranim razkošjem priprav – uvedle nov motiv, spremembo tona ali vrnitev prejšnje teme. Vendar pa je lepota pogledov gospoda de Charlusa in Jupiena nasprotno izvirala prav iz tega,

da pogledi vsaj zaenkrat menda niso imeli namena, da bi pripeljali kamorkoli. Takrat sem prvič videl, kako je ta lepota pri baronu in pri Jupienu postala očitna. V očeh prvega in drugega se je pravkar prikazalo nebo, pa ne züriško, temveč nebo kakšnega mesta na Jutrovem, ki mu še nisem uganil imena. Naj je bil razlog, ki je zadrževal gospoda de Charlusa in izdelovalca telovnikov, že tak ali drugačen, je bil njun sporazum videti kot sklenjena reč, ti nepotrební pogledi so bili torej le obredna predigra, podobna slavnostim, ki jih prirejajo pred že domenjeno poroko. Če bi se še bolj približali naravi – in samo mnoštvo teh primerjav je toliko naravnejše, ker je eden in isti človek, če ga gledamo nekaj minut, zaporedoma podoben človeku, človeku-ptici, človeku-ribi in človeku-žuželki – bi ju lahko primerjali z dvema ptičema, samcem in samico, ki se ji skuša samec približati, samica – Jupien – pa v odgovor na to prizadevanje ne da več nobenega znamenja, ampak gleda novega prijatelja brez začudenja, malomarno in strmo, ker se ji zdi to zdaj, ko je samec že napravil prvi korak, bolj vznemirljivo in edino koristno, zato se zadovolji s tem, da si gladi perje. Končno pa se je Jupienu menda zazdelo, da brezbriznost ne zadostuje; od gotovosti, da je barona osvojil, do želje, da bi ga ta koprneč zasledoval, je bil le korak, in tako se je Jupien odločil, da bo šel na delo, in je stopil do vežnih vrat. Vendar pa se je izmuznil na cesto šele potem, ko je dvakrat ali trikrat pogledal nazaj, baron, ki se je tresel, da bo izgubil sled (in je izzivalno požvižgaval ter medtem še zavpil »na svidenje« hišniku, ki je napol pijan gostil

povabljenca zadaj za kuhinjo in ga ni niti slišal), pa je naglo planil za njim, da bi ga dohitel. V istem trenutku, ko je gospod de Charlus brenčaje kot kakšen velik čmrlj izginil skozi vrata, je priletel na dvorišče drug, pravi čmrlj. Kdo ve, ali ni bil tisti, ki ga je orhideja že tako dolgo čakala in ki ji bo prinesel oni tako redki cvetni prah, brez katerega bo ostala devica? Pa nisem mogel opazovati, kaj uganja žuželka, ker me je zmotilo nekaj drugega, kar mi je vzbujalo večje zanimanje; čez nekaj minut se je namreč vrnil Jupien (mogoče zato, da bi vzel zavitek, ki ga je pozneje odnesel in ga je prej pozabil zaradi razburjenja, katerega vzrok je bilo srečanje z gospodom de Charlusom, ali pa tudi preprosto iz kakšnega bolj naravnega razloga), baron pa mu je sledil. Ker se je odločil, da bo stvar pospešil, je poprosil Jupiena za ogenj in takoj pripomnil: »Prosim vas za ogenj, pa vidim, da sem cigare pozabil doma.« Zakoni gostoljubja so zmagali nad pravili spogledljivosti. »Vstopite, dobili boste vse, kar boste želeli,« je rekel izdelovalec telovnikov, na njegovem obrazu pa se je prezir umaknil radosti. Vrata delavnice so se zaprla za njima, tako da nisem mogel več ničesar slišati. Čmrlja sem izgubil izpred oči, nisem vedel, ali je on žuželka, ki je potrebna orhideji, vendar nisem dvomil o čudežni možnosti, da se nadvse redka žuželka in ujeta cvetlica združita, saj je tudi gospod de Charlus (to naj bo le preprosta primerjava kakršnihkoli od božje previdnosti poslanih naključij, ki si o njej niti najmanj ne domišljam, da bo odkrila znanstveno povezavo med določenimi zakoni botanike in tistim, kar včasih zelo neprimerno

imenujejo homoseksualnost) – saj je tudi gospod de Charlus, ki je že leta prihajal v to hišo samo ob urah, ko Jupiena ni bilo doma, zaradi obolelosti gospe de Villeparisis po naključju srečal izdelovalca telovnikov in z njim ljubezensko srečo, s kakršno ljudem baronove vrste lahko postreže le eno tistih bitij, ki so včasih, kot bomo videli, neskončno mlajša in tudi lepša od Jupiena, človek, ki je ustvarjen za to, da tudi oni dobe svoj delež slasti na tem svetu: moški, ki ljubi samo starejše gospe.

Sicer pa sem to, kar sem zdaj povedal, razumel šele nekaj minut pozneje, tako močno je namreč s stvarnostjo sprijeta lastnost, da je nevidna, vse dokler je kakšna okoliščina ne strga z nje. Vsekakor mi ni bilo v tistem trenutku prav nič všeč, da ne morem več slišati, kaj se pogovarjata bivši krojač in baron. Tedaj sem zagledal delavnico, ki so jo oddajali v najem in ki jo je od Jupienove ločila samo zelo tanka vmesna stena. Da bi prišel tja, bi se moral samo vrniti gor v naše stanovanje, stopiti skozi kuhinjo, se spustiti po stopnicah za služinčad do kleti, iti skozi po vsej širini dvorišča, in ko bi prišel do tistega prostora v podprtljaju, kjer je mizar še pred nekaj meseci hranil svoj les in kamor je nameraval Jupien spravljati premog, bi mi bilo treba prestopiti le še nekaj stopnic, ki so peljale v notranjščino delavnice. Tako bi vso pot opravil v kritju, nihče me ne bi videl. To bi bil najprevidnejši način. Pa si nisem izbral tega, ampak sem se splazil ob zidovih zunaj okrog dvorišča in se trudil, da me ne bi kdo videl. Če me ni, se imam za to najbrž zahvaliti bolj naključju kot pa svoji modrosti. In za

to, da sem se odločil za tako neprevidno ravnanje, čeprav je bila pot skozi klet varnejša, vidim tri možne razloge – če postavim, da sem imel sploh kakšen razlog. Najprej svojo nestrpnost. Nato morda nejasen spomin na oni prizor v Montjouvainu, ko sem bil skrit nasproti okna gospodične Vinteuilove. Dogajanja te vrste, ki sem jim prisostvoval, so bila dejansko zmerom zrežirana na najbolj nepreviden in najmanj verjeten način, kakor da bi taka razodetja mogel poplačati le z zelo tveganimi, čeprav deloma skrivnimi dejanji. Nazadnje si komaj upam priznati tretji razlog, ker je bil tako otročji, močno pa se mi zdi, da je bil prav ta podzavestno odločilen. Odkar sem do najmanjše nadrobnosti spremljal bursko vojno,* da bi mi potrdila – a sem videl, da mi spodbija – Saint-Loupo-va vojaška načela, me je to nagnalo, da sem začel spet prebirati stare potopise in poročila o raziskovanjih. Te pripovedi so me vsega prevzele in poskusil sem jih uporabiti v vsakdanjem življenju, da bi si vlil malo več poguma. Kadar so me bolezenski napadi prisilili, da sem po več dni in noči zaporedoma prebil ne le brez spanca, ampak tudi brez ležanja, brez jedi in pijače, sem tedaj, ko sta izčrpanost in trpljenje postala že tako huda, da se ju, kot sem menil, ne bom nikoli več rešil, začel misliti na kakšnega popotnika, ki ga je morje vrglo na peščeno obalo in je, zastrupljen s škodljivimi zelišči in v premočeni obleki tam trepetal od mrzlice, a se je čez dva dni le počutil spet bolje

---

* Burska vojna (1899–1902) med afriškimi kolonisti holandskega rodu in Britanci se je končala z angleško zmago.

in se kar na slepo odpravil dalje, iskat kakršnekoli domorodce, ki pa bi bili lahko tudi ljudožerci. Taki zgledi so mi dajali moč, mi vračali upanje in sram me je bilo, da me je za hip obšla malodušnost. Ko sem pomislil na Bure, ki so imeli pred sabo angleške čete, pa se takrat, ko je bilo treba prečkati dele odprtega zemljišča med dvema goščavama, niso bali izpostaviti nevarnosti, sem si rekel: »Ta bi bila lepa, če bi bil jaz bolj mevžast, ko je bojišče samo naše lastno dvorišče in ko so edini meči, ki se mi jih je bati – meni, ki sem se že v času Dreyfusove afere večkrat dvobojeval brez najmanjšega strahu – pogledi sosedov, ti pa imajo boljše opravke, kot da gledajo na dvorišče.«

Ko pa sem bil že v delavnici in sem pazil, da ne bi pod menoj zaškripal pod, ker sem ugotovil, da se od tod sliši tudi najtišje škripanje v Jupienovi delavnici, sem pomislil, kako neprevidna sta bila Jupien in gospod de Charlus in kakšno srečo sta imela.

Niti zganiti se nisem upal. Sicer je konjar Guermentskih najbrž izkoristil odsotnost gospode in prenesel v delavnico, kjer sem zdaj bil, lestev, ki je bila dotlej shranjena v vozarni, in če bi jaz splezal nanjo in odprl linico, bi lahko slišal vse, kakor da sem pri Jupienu samem. Bal pa sem se, da ne bi kaj zaropotalo. Sicer pa bi bilo tudi nepotrebno. Niti tega mi ni bilo treba obžalovati, da sem prišel v delavnico šele čez nekaj minut. Zakaj po vsem, kar sem v prvih trenutkih slišal iz Jupienove – same neartikulirane glasove – lahko domnevam, da je bilo izgovorjenih le malo besed. Ti glasovi pa so bili res tako divji, da bi si, če jih ne bi zmeraj spet povzelo vzporedno,

za oktavo višje ječanje, lahko mislil, da tam poleg nekdo nekoga kolje, potem pa se morilec in njegova od smrti vstala žrtev kopata, da bi izbrisala sledove hudodelstva. Pozneje sem iz tega sklepal, da je neka stvar enako hrupna kot bolečina, in to je naslada, zlasti kadar jo spremlja – če že ni strahu pred nosečnostjo, kar tu ni moglo priti v poštev, kljub kaj malo prepričljivemu zgledu iz *Zlate legende** – takojšna skrb za čistočo. Čez kakšne pol ure (medtem sem se neslišno splazil na lestev, da bi gledal skozi linico, ki pa je nisem odprl), sta se nazadnje le začela pogovarjati. Jupien je odločno odklanjal denar, ki mu ga je gospod de Charlus hotel dati.

Ko je preteklo kakšne pol ure, je gospod de Charlus prišel spet ven. »Zakaj pa imate brado takole obrito?« mu je s priliznjenim glasom rekel Jupien. »Lepa brada je nekaj tako lepega!« – »Fej, ogabna je,« je odgovoril baron.

Vendar se ni in ni mogel ločiti od praga, Jupiena je spraševal po tem in onem v tej mestni četrti. »Ne veste nič o kostanjarju na vogalu, ne o tistem na levi strani, tisti je grozen, ampak o tistem na parni, ki je velik in čisto črn korenjak? Pa lekarnar nasproti, ta ima prav srčkanega vajenca, ki na kolesu raznaša zdravila.« Jupien mu je vprašanja najbrž zameril,

---

* *Zlata legenda (Legenda aurea)*, zbirka legend o življenju svetnikov, ki jo je v 13. stoletju sestavil dominikanec Jacobus de Voragine. Nosečega moškega sicer nikjer ne omenja, a Proust se je hotel morda ponorčevati iz neke nerodne formulacije v francoskem prevodu, ki bi dopuščala tako domnevo.

zakaj vzravnal se je tako užaljeno kot kakšna velika zapeljivka, ki se ji je ljubimec izneveril, in dejal: »Vidim, da imate prav nestanovitno srce!« Očitek, ki je bil izgovorjen z bridkim, ledenim in prisiljenim glasom, je gospoda de Charlusa najbrž zadel; da bi zabilisal slab vtis, ki ga je napravila njegova radovednost, je namreč Jupienu tako po tihem, da besed nisem prav razložil, izrekel neko prošnjo, zaradi katere bi morala najbrž ostati še dlje v delavnici, prošnjo, ki je krojača dovolj ganila, da mu je potolažila bolečino, saj se je zagledal v baronov rejeni, pod sivimi lasmi temno zaripli obraz z izrazom človeka, ki je ves prevzet od sreče, ker so pravkar močno polaskali njegovemu samoljubju, in ko se je že odločil, da bo gospodu de Charlusu naklonil tisto, za kar ga je ta poprosil, mu je po nekaj pripombah, ki niso bile posebno fine, kot na primer: »Rito imate pa res presneto debelo!« rekel smehljaje se, z ganjenim, vzvišenim in hvaležnim izrazom: »No, pa naj bo, ti falotek!«

»Če še enkrat vprašam po tramvajskem sprevodniku,« je trdovratno povzel gospod de Charlus, »vprašam zato, ker bi mi brez ozira na vse drugo prišlo morda kdaj prav, kadar se vračam. Včasih se mi namreč zgodi, da tako kot kalif,* ki se je sprehajal po Bagdadu v podobi preprostega trgovca, blagovolim stopiti za kakšno zanimivo osebo, katere silhueta se mi je zazdela zabavna.« Tu sem opazil isto stvar kot nekoč prej pri Bergottu. Če bi moral ta kdaj od-

---

* Harun Al Rašid (766–809), pokrovitelj umetnikov in učenjakov, junak številnih zgodb iz *Tisoč in ene noči*.

govarjati pred sodiščem, ne bi uporabljal stavkov, s kakršnimi bi lahko prepričal sodnike, ampak bergottovske stavke, ki bi mu jih čisto naravno narekoval njegov posebni pisateljski temperament in bi jih prav zato izgovarjal z užitkom. Podobno je gospod de Charlus v pogovoru z Jupienom uporabljal isto govoricu kot z ljudmi iz visoke družbe, člani svojega ožjega kroga, in je celo pretiraval s svojimi čudnimi muhami, bodisi zato, ker ga je plašnost, proti kateri se je poskušal boriti, gnala v čezmerno ošabnost, ali pa, ker mu ni pustila, da bi se obvladal (saj smo vpričo človeka, ki ni iz naših krogov, v hujši zadregi), in ga je prav s tem prisilila, da je razkril, da je razgalil svojo naravo, ki je bila dejansko ošabna in malce nora, kot je trdila gospa de Guermites. »Da ne bi izgubil sledi,« je nadaljeval, »skočim kot kakšen profesorček, kot kakšen mlad in lep zdravnik v isti trammvaj kot osebeca, o kateri govoriva v ženskem spolu, samo zato, da se drživa pravila (kot o kakšnem princu pravimo: Ali je njegova visokost zdrava?). Če menjam tramvaj, vzamem – morda skupaj z bacili kuge, ki jih dobim zraven – tisto neverjetno stvar, ki se ji pravi »prestopna«, se pravi številko, ki kljub temu, da jo dajo *meni*, ni zmeraj številka ena! Tako prestopim trikrat ali celo štirikrat. Zgodi se, da obtičim ob enajstih zvečer na Orleanskem kolodvoru, in od tam se je treba še vrniti! In če bi bil samo Orleanski kolodvor! Ampak enkrat, ko nisem mogel načeti pogovora prej, sem se na primer peljal do Orléansa samega, v enem tistih strašnih vagonov, kjer visijo med trikotniki tako imenovanih »file«

čipk fotografije poglavitnih arhitektonskih mojstrovin krajev ob železnici. Prost je bil samo en sedež, nasproti sem imel »pogled« na enega teh zgodovinskih spomenikov, katedralo v Orléansu, ki je najgrša katedrala Francije in ki me je, ko sem jo moral gledati proti svoji volji, tako utrudila, kot da bi me bili prisilili opazovati njene zvonike skozi stekleno kroglico tistih »optičnih« peresnikov, od katerih človeka zabole oči.* Izstopil sem v Aubraisu,** tako kot tista oseba, ki pa jo je žal čakala na peronu cela družina (jaz bi ji bil pripisal vse mogoče napake, samo te ne, da ima družino)! Ko sem čakal na vlak, ki bi me popeljal nazaj v Pariz, sem imel za edino tolažbo hišo Diane de Poitiers.*** Čeprav je očarala enega mojih kraljevskih prednikov, bi mi bila ljubša kakšna bolj živa lepota. No in zato bi si kot pomoček zoper dolgočasnost takih samotnih vračanj želel spoznati kakšnega strežaja v spalniku ali sprevodnika v potniškem vlaku. Sicer se pa nikar ne zgražajte,« je dodal baron, »vse je odvisno od tega, kako se stvari lotite. Pri mladih fantih iz visoke družbe, kot jo imenujemo, si na primer ne želim nobenih telesnih stikov, pač pa nimam miru, dokler se ne dotaknem njihovih srčnih

---

* Katedrala v Orléansu ima psevdogotske zvonike, dozidane v 19. stoletju.

** Železniško križišče tik pred Orléansom.

*** Diane de Poitiers (1499–1566), ljubica Henrika II. Z njeno »hišo« je najbrž mišljen grad Anet, ki ga je dal kralj postaviti zanjo, a je daleč od Orléansa in bi ga bilo tam mogoče videti le na kakšni fotografiji.

strun. Ko pa takle fant mojih pisem ne pušča več brez odgovora, ampak mi začne kar naprej pisariti, ko mi je moralno že na voljo, tedaj sem pomirjen ali pa bi vsaj bil pomirjen, če se ne bi kmalu začel vznemirjati zaradi koga drugega. Precej čudno, ne? Ko že govori-va o mladeničih iz visoke družbe, poznate katerega od teh, ki prihajajo sem?« – »Ne, detece moje, nobene-ga. O, pač, nekega temnolasca, zelo velikega, ki nosi monokel, se zmeraj smeje in obrača nazaj.« – »Ne vem, kdo naj bi to bil.« Jupien je portret še dopolnil, gospodu de Charlusu pa se ni in ni posrečilo uganiti, o kom govori, ker pač ni vedel, da je bivši krojač eden izmed tistih ljudi, bolj številnih, kot bi menili, ljudi, ki si ne zapomnijo, kakšne barve lase ima člo-vek, ki ga poznajo le površno. Meni, ki sem poznal to Jupienovo hibo in sem temnolasca zamenjal s svetlo-lascem, pa se je zdelo, da se portret natančno prilega vojvodi de Châtelleraultu. »No, če se vrneva k mla-dim fantom iz boljših krogov,« je povzel baron, »mi prav zdajle meša glavo nenavaden možicelj, bister meščanček, ki se vede do mene neverjetno nevljudno. Niti pojma nima o tem, kakšna veličastna osebnost sem jaz in kakšna mikroskopska mušica je on. Sicer pa naj to oslè kar riga, kolikor se mu ljubi, kaj je to spričo mojih vzvišenih škofovskih oblačil!« – »Ško-fovskih!« je vzkliknil Jupien, ki ni razumel ničesar od tega, kar je pravkar govoril gospod de Charlus, a ga je beseda o škofovskih oblačilih osupila. »Ampak to pa res ne gre skupaj z vero,« je dejal. – »Tri papeže imam v družini,« je odgovoril gospod de Charlus, »in pravico, da žalujem v rdečem, zaradi kardinalskega

naslova,* ki je bil substituiran z vojvodskim, tega pa je moja babica, kardinalova nečakinja, prinesla v zakon mojemu staremu očetu. Pa vidim, da ste gluhi za metafore in brezбриžni do francoske zgodovine.« Nato je nadaljeval, pa ne toliko, da bi dokončal, temveč prej kot opozorilo: »Sicer pa ta mik, s katerim me privlačijo mlade osebe – ki se me izogibajo seveda le iz strahu, saj jim samó spoštovanje brani vpiti na ves glas, kako me ljubijo – deluje samo pod pogojem, da so izredno visokega stanu. Vendar pa njihova hlinjena hladnost lahko kljub temu povzroči prav nasprotni učinek. Če jo neumno zavlačujejo, se mi priskuti. Pa vzemimo primer iz plasti, ki vam bo bolj domača; ko so obnavljali mojo palačo, sem se zato, da ne bi vzbudil ljubosumnosti med vsemi vojvodinjami, ki so so pulile za čast, da bi lahko govorile, kako so me vzele pod streho, preselil za nekaj dni v »hotel«, kot se temu reče. Ker sem poznal enega od slug, ki so stregli po sobah, sem mu omenil zanimivega fantiča, ki je odpiral in zapiral vrata kočij in ki je ostal nedostopen za vse moje predloge. Ko sem imel nazadnje že vsega dosti, sem mu zato, da bi mu dokazal, kako čisti so moji nameni, dal ponuditi smešno visoko vsoto, samo če bi hotel priti za pet minut v mojo sobo, da bi se pogovarjala. Čakal sem zaman. Tedaj se mi je tako priskutil, da sem začel odhajati skozi vrata za služinčad, samo da ne bi videl gobčka tega zoprnega fantalina. Pozneje sem izvedel, da ni nikoli

---

* Po cerkvenem obredniku je na papeškem dvoru liturgična barva pri opravih za mrtve rdeča.

dobil nobenega mojih pisem, ker so jih vsa prestregli, in sicer prvo sluga mojega nadstropja, ki je bil nevoščljiv, drugo dnevni vratar, ki je bil kreposten, tretje pa nočni vratar, ki je sladkega fantiča ljubil ter hodil z njim spat ob uri, ko je Diane vstajala.* Odpor pa se mi kljub temu ni polegel, in tudi če bi mi prinesli fanta kot posladek na srebrnem krožniku, bi ga z gnusom odklonil. Ampak glej jo smolo, govorila sva o preveč resnih rečeh in zdaj je konec s tistim, na kar sem še upal. Lahko pa bi mi napravili velike usluge, mi bili za posrednika; ampak ne, že sama misel na to mi je vrnila nekaj podjetnosti in zdaj čutim, da še ni vsega konec.«

Že ob začetku tega prizora je gospod de Charlus pred mojimi očmi, s katerih so padle luskinе, doživel tako popolno, tako trenutno preobrazbo, kakor da bi se ga bila dotaknila čarobna paličica. Ker dotlej nisem razumel, tudi videl nisem. Vsakega človeka spremlja njegova pregreha (tako se temu reče zaradi udobnejšega izražanja) nekako tako kot dobri duh, ki je bil ljudem neviden, dokler niso vedeli za njegovo navzočnost. Dobrota, zvijačnost, ime in družabne zveze niso stvari, ki bi bile očitne, človek jih ima skrite. Saj tudi sam Odisej ni takoj prepoznal Atene.**

---

* O Diane de Poitiers je znano, da je vstajala ob prvem svitu, se umivala z mrzlo vodo, nato po nekaj ur jezdila in si s takim življenjem ohranila zdravje in lepoto do pozne starosti.

** Odisej ni prepoznal Atene, ko se mu je prikazala v podobi fajaške deklice (*Odiseja*, 7. spev) in v podobi mladega pastirja (13. spev).

Ampak bogovi pri priči zaznajo bogove, enak takoj enakega, in tako je tudi Jupien zaznal gospoda de Charlusa. Dotlej sem bil spričo gospoda de Charlusa tak kot raztresen človek, ki ne opazi neokretnega života noseče ženske in trdovratno sili vanjo z vprašanjem: »Pa kaj vam je?«, čeprav mu ona smehljaje se odgovarja: »No, trenutno sem res malce utrujena.« Če pa mu kdo reče: »Noseča je,« takoj opazi trebuh in ne bo odtlej videl sploh nič drugega. Razlaga odpira oči; ko je zmota pregnana, imamo en čut več.

Ljudje, ki se takrat, ko potrebujejo zglede za ta zakon, nočejo sklicevati na gospode de Charluse iz svoje okolice, ki se jim dolgo niso zdeli sumljivi, in sicer vse do dne, ko so se na gladki površini kakšnega vsem drugim podobnega posameznika prikazale z dotlej nevidnim črnilom zapisane črke, ki sestavljajo nekdanjim Grkom ljubo besedo,* ti ljudje naj se – da se prepričajo, kako pust se jim bo zdel svet okrog njih, če bo oropan vseh tistih tisočerihih okraskov, ki jih ponuja bolje poučenim – samo spomnijo, kolikokrat v njihovem življenju je le prav malo manjkalo, da ga niso hudo polomili. Na obrazu tega ali onega človeka ni bilo zapisano nič takega, po čemer bi mogli sklepati, da je prav ta človek brat, zaročenec ali ljubimec ženske, o kateri so skoraj že rekli: »Kakšna zoprna mrha!« Tedaj pa jim je besedica, ki jo je prišepnil sosed, na srečo zaprla usta, da jim ni ušel usodni izraz. In tedaj se prikažejo kot nekakšen *mene, tekel*,

---

* *Paidierastes* (gr.), ljubitelj dečkov.

uparsin.* besede: ta človek je zaročenec ali brat ali ljubimec ženske, ki je ne kaže vpričo njega imenovati »zoprna mrha«. In že sam ta novi podatek bo sprožil celoten premik, umik ali napredovanje prej le delnih, zdaj pa dopolnjenih podatkov, ki smo jih imeli o vsej tisti družini. Čeprav je bilo z gospodom de Charlusom spojeno neko drugo bitje, ki ga je razločevalo od drugih ljudi, spojeno tako, kot je konj spojen s kentavrom, in čeprav je bilo to bitje del baronovega telesa, ga nisem dotlej še nikoli opazil. Zdaj se je tisto, kar je bilo prej abstraktno, materializiralo, bitje, ki sem ga končno razumel, je pri priči izgubilo moč, da ostane nevidno, preobrazba gospoda de Charlusa v neko novo osebo pa je bila tako popolna, da je vse – ne le rezka nasprotja na njegovem obrazu in v njegovem glasu, ampak tudi samo nihanje njegovih odnosov do mene in vse, kar se mi je zdelo dotlej zmedeno in nelogično – postalo, ko sem gledal nazaj, razumljivo, več kot očitno, podobno kot se zgodi s kakšnim stavkom, ki nima nobenega smisla, dokler ostaja razstavljen v naključno razmetane črke, potem, ko so črke spet postavljene v pravilno zaporedje, pa izrazi neko misel, ki je ne boš mogel več pozabiti.

Razen tega sem zdaj razumel, zakaj se mi je malo pred tem, ko sem gospoda de Charlusa videl odhajati od gospe de Villeparisis, moglo zazdeti, da je podoben ženski: saj je bil ženska! Sodil je v rod tistih bitij, ki niso tako protislovna, kot bi se zdelo, bitij,

---

* Preroška grožnja, ki jo je nevidna roka napisala na steno kraljeve palače v Babilonu (*Sveto pismo stare zaveze*, Dan 5,25).

ki imajo prav zato, ker je njihova narava ženska, za ideal moškost, in ki so v življenju samo na videz podobna drugim moškim; tam, kjer ima vsakdo zarisano v očeh, skozi katere gleda vse stvari tega sveta, neko silhueto, urezano v izbrušeno ploskvico zenice, pri njih to ni silhueta nimfe, ampak je podoba efeba. To je rod, ki ga teži prekletstvo in ki mora živeti v laži in krivoprisežništvu, ker pač ve, da velja tisto, po čemer hrepeni, tisto, kar je vsakemu živemu bitju največja sladkost življenja, za nekaj kaznivega in sramotnega, za nekaj, česar ni mogoče priznati; rod, ki mora tajiti svojega boga, zakaj celo če so ti ljudje kristjani, morajo tedaj, ko stopijo v sodno dvorano kot obtoženci, pred Kristusom in v njegovem imenu zanikati kot kakšno kleveto to, kar je njihovo življenje sámo; sinovi brez matere, ki ji morajo lagati vse življenje in celo ob uri, ko ji zatiskajo oči; prijatelji brez prijateljstev, kljub vsem tistim, ki jih njihova marsikdaj priznana očarljivost vzbuja in bi jih njihovo dostikrat dobro srce rado čutilo; ampak ali je sploh mogoče imenovati prijateljstvo zveze, ki životarijo le s pomočjo laži in ki bi bile, ko bi takega človeka prvič zamikalo spregovoriti zaupljivo in iskreno, z gnusom pretrgane, razen če bi morda naletel na nepristranskega ali celo naklonjenega duha, pa tudi tega bi zapeljala konvencionalna psihologija ter bi mislil, da izvira prijateljstvo iz izpovedane pregrehe, čeprav je ni stvari, ki bi ji bila bolj tuja – podobno kot nekateri sodniki sprevržencem laže pripisujejo in oproščajo umore, Judom pa izdaje, zaradi razlogov, ki jih izvajajo iz izvirnega greha in iz zle usode te

rase. Nazadnje – vsaj po prvi teoriji, ki sem jo zasnoval takrat in ki se je, kot bomo videli, pozneje deloma spremenila, pa bi jih v njej prav to nadvse jezilo, če tega protislovja njihovim očem ne bi skrivala tista iluzija sama, ki jim pomaga gledati in živeti – navsezadnje so to zaljubljeni, za katere je skoraj izključna možnost ljubezni, ki jim upanje nanjo daje moč, da prenašajo toliko tveganja in osamljenosti prav zaradi zaljubljenosti v moškega, ki nima v sebi nič ženskega, v moškega, ki ni sprevržen in jih torej ne more ljubiti; tako bi njihove želje ostale za vekomaj nepotešene, če jim ne bi denar dajal v roke pravih moških ali če jim domišljija ne bi pomagala videti pravih moških v sprevržencih, katerim se vdajajo. Kolikor imajo časti, je imajo le do preklica, kolikor svobode, je ta samo začasna, do odkritja zločina, njihov položaj je negotov kot položaj pesnika, ki so ga še prejšnji večer slavili po vseh salonih, mu ploskali v vseh londonskih gledališčih, naslednjega dne pa so ga izganjali iz najbolj zanikrnih hotelov, da zanj ni bilo blazine, kamor bi položil trudno glavo,* in je bil kot Samson, ko je vrtel mlin in govoril:

Še umret spola grestà vsak tja na svojo stran;*

---

* Mišljen je Oscar Wilde (1854–1900), ki se je po procesu in zaporu kazni umaknil v Francijo in tam v bedi umrl.

** Samson, ki so ga Filistejci ujeli in oslepili, je moral v ujetništvu vrteti mlin (*Sveto pismo stare zaveze*, Sod 16). Stih je iz Vignyjeve *Samsonove jeze*.

izključeni so – razen ob dnevih velikih nesreč, ko se večina zbere okrog žrtve kot Judje okrog Dreyfusa – celo iz sočustvovanja, včasih pa tudi iz družbe sebi enakih, ki z gnusom vidijo, kako tisto, kar so, odseva iz zrcala, ki jim nič več ne laska, pač pa poudarja vse hibe, ki jih sami na sebi niso hoteli opaziti, in jim daje spoznati, da tisto, kar so imenovali ljubezen (in čemur so, ker jim je to dovoljevala dvoumnost besede in narekoval družbeni nagon, pripojili vse olepšave, kar jih je ljubezen kdaj dobila od poezije, slikarstva, glasbe, viteštva ali askeze), da tisto ne izhaja iz nekega ideala lepote, ki so si ga izvolili, temveč iz nezdravljive bolezni; in spet so taki kot Judje (z izjemo nekaterih, ki se hoté družijo samo z ljudmi svoje rase in imajo zmerom na jeziku obredne izraze in med njimi običajne šale), ko bežijo drug pred drugim, iščejo družbo tistih, ki so jim najbolj nasprotni, ki se jih otresajo, oni pa jim odpuščajo osorne zavrnitve in so presrečni ob majhnih prijaznostih; vendar pa jih z njim enakimi družita javno mnenje, ki jih obsoja, in sramota, v kateri tonejo, saj so zaradi podobnega preganjanja, kot so ga trpeli Izraelci, zadobili telesne in duševne značilnosti neke posebne rase, ki so včasih lepe, dostikrat pa ostudne, in zato v družbi sebi enakih (kljub norčevanju, s katerim tisti, ki se je bolje pomešal, bolje izenačil z nasprotno raso in je na videz razmeroma najmanj sprevržen, obklada onega, ki je ostal bolj to, kar je res) najdejo sprostitev, v obstoju enakih pa celó oporo, tako da v tem, ko tajijo, da so neka posebna rasa (katere ime je najhujša žaljivka), prav radi razkrinkavajo one, ki uspešno skrivajo tako

pripadnost, pa manj zato, da bi jim škodovali, kar jim sicer ne mrzi, temveč zategadelj, da bi opravičili sebe, in zatorej iščejo sprevrženost kot zdravnik vnetje slepiča, celo v zgodovini, ter z veseljem opozarjajo, da je bil tudi Sokrat eden od njih, kot pravijo Judje, da je bil Jezus Jud, ne da bi pomislili, kako takrat, ko je bila homoseksualnost norma, ni bilo abnormalnih, kako pred Kristusom ni bilo nasprotnikov krščanstva, in da je le javna sramota to, kar ustvarja zločin, saj pusti obstati le tiste, ki se ne uklonijo nobenemu pridiganju, zgledu ali kazni, ker jim je prirojeno takó posebno nagnjenje, da se drugim ljudem (čeprav ga lahko spremljajo prelepe duševne lastnosti) studi huje kot nesporne, a protivne napake, na primer kraja, okrutnost ali nepoštenost, napake, ki jih ljudje na splošno bolje razumejo in zato laže odpuščajo; tako torej sestavljajo dosti obsežnejše, učinkovitejše in bolje prikrito prostožidarstvo, kot je tisto v ložah, saj ima njihovo za temelj enakost nagnjenj, potreb, navad, nevarnosti, uvajanja, znanja, mešetarjenja in besednjaka, prostožidarstvo, v katerem se celo tisti udje, ki bi si rajši ostali neznani, takoj prepoznajo po naravnih ali dogovorjenih, hote ali nehote napravljanih znamenjih, ki beraču izdajo kot enega njemu enakih velikaša, kateremu je odprl vrata kočije, ki izdajo očetu hčerinega ženina, onemu, ki se je hotel zdraviti, spovedati ali braniti pa zdravnika, duhovnika ali odvetnika, h kateremu se je zatekel; vsi ti morajo braniti svojo skrivnost, imajo pa delež pri tujih skrivnostih, ki jih drugo človeštvo niti ne slutí, in so take, da se njim tudi najneverjetnejši pustolovski romani zdijo

resnični; zakaj v tem anahronistično romantičnem življenju je ambasador prijatelj kaznjenca; knez, ki mu aristokratska vzgoja daje določeno svobodnost vedenja, kakršne preplašen meščanček ne bi bil zmožen, odhaja od vojvodinje naravnost na pogovor z apašem; ta zavrženi, vendar pomembni del človeške skupnosti, ki ga slutijo tam, kjer ga ni, se nesramno in nekaznovano razpreza drugje, kjer ga nihče ne zasmu; privržence ima povsod, med ljudstvom, v vojski, v cerkvi, v kaznilnicah, na prestolih, in ti žive vsaj povečini v laskavi, a nevarni zaupni povezanosti z ljudmi druge rase, katere izzivajo in se z njimi igravajo, ko govorijo o svoji pregrehi, kot da ne bi bila njihova, to igro pa jim olajšujeta zaslepljenost in hinavščina onih drugih, tako da lahko traja leta in leta, vse do dne, ko izbruhne škandal in ko postanejo ti krotilci žrtve lastne drznosti; dotlej pa morajo prikrivati svoje življenje, odvracati poglede od tam, kamor bi jih radi upirali, in jih upirati tja, od koder bi jih radi odvracali, spreminjati morajo spol prenekaterega pridevnika v svojem besednjaku, a ta družbena prisila je kaj lahka v primeri z notranjo prisilo, ki jim jo nalaga njihova pregreha ali tisto, kar prav neustrezno tako imenujemo, nalaga ne v odnosu do drugih, temveč do njih samih, in sicer na tak način, da se njim samim ne zdi več pregreha. Ampak nekateri bolj praktični, ki se jim bolj mudi, ki nimajo časa, da bi sami mešetarili in da bi se odpovedali poenostavljenju življenja in prihranku časa, ki jim ga lahko prinese sodelovanje, so si ustvarili dve družbi, katerih druga je sestavljena izključno iz njim podobnih bitij.

To je posebno očitno pri onih, ki so siromašni in so prišli s podeželja, ki nimajo zvez, ki nimajo ničesar razen hotenja, da bi postali slavni zdravniki ali odvetniki, pri onih, ki jim je duh še brez nazorov in telo brez priučenih manir, a ju nameravajo oba prav kmalu opremiti na podoben način, kot bi si za svojo sobico v latinski četrti nakupili pohištvo, kakršno so opazili in si vzeli za zgled pri ljudeh, ki so si že ustvarili položaj v koristnem in resnem poklicu, v katerem bi se tudi sami radi zasidrili in zasloveli; posebno nagnjenje, ki so ga nevede podedovali, kot so podedovali dar za risanje in za glasbo ali nagnjenost k slepoti, je mogoče njihova edina neuničljiva, gospodovalna izvornost – izvornost, ki jih prenekateri večer prisili, da zamudijo ta ali oni za njihovo poklicno pot koristni sestanek z ljudmi, po katerih se sicer ravna v vsem, do načina, kako govorijo, mislijo, se oblačijo in češajo. V svoji četrti, kjer se drugače shajajo samo s študijskimi tovariši, svojimi učitelji ali kakšnim rojakom, ki si je že ustvaril položaj in bi jim bil lahko zaščitnik, pa kaj hitro odkrijejo druge mladeniče, s katerimi jih zbliža enako posebno nagnjenje, kot se v kakšnem majhnem mestu zbližata gimnazijski profesor in notar, ki sta oba ljubitelja komorne glasbe in srednjeveških rezbarij iz slonovine; predmetu svoje zabave se posvečajo z istim preračunljivim nagonom in isto profesionalnostjo, kakršna jih vodita na poklicni poti, s prijatelji pa se shajajo na sestankih, ki so neposvečenemu enako nedostopni kot sestanki, kjer se srečujejo ljubitelji starih tobačnic, japonskih lesorezov ali redkih cvetic, na sestankih, kjer